

Bojana Dujković Blagojević

Otroci v Kraljevini Jugoslaviji

Šolsko življenje

Ključno vprašanje

Kateri so bili najboljši in kateri najslabši vidiki šolanja v Jugoslaviji?

Tema

Delavnica se ukvarja s šolskim sistemom v Kraljevini Jugoslaviji v letih 1918–1941 s poudarkom na položaju otrok. Tema sem izbrala, ker sem prepričana, da bodo otroci v njej našli vzporednice s svojo izkušnjo, zato bo zanimiva za obravnavo. Odnos, ki so ga imeli otroci do šole in šolskih obveznosti, pa tudi pravice otrok tedaj, se bistveno razlikujejo od današnjih razmer. Tema je kontroverzna pri vprašanju otrokovih pravic nekoč in danes. Cilj delavnice je pokazati, kako so se odnosi v šoli spremenili v zadnjih osemdesetih letih. Tema se nanaša na vse dele Jugoslavije in kaže razlike znotraj istega izobraževalnega sistema med otroki iz različnih delov države.

Glavni cilj

Seznanitev z izobraževalno in vzgojno vlogo šole v Kraljevini Jugoslaviji.

Učni cilji

- Učenci spoznajo vzgojno in izobraževalno vlogo šole v Kraljevini Jugoslaviji.
- Z analizo in interpretacijo zgodovinskih virov se seznanijo s položajem mladih znotraj šolskega sistema Kraljevine Jugoslavije.
- Primerjajo šolski sistem nekoč in danes ter iščejo podobnosti in razlike.

Potek dela

Učitelj napove vsebino ure in naredi uvod. Delavnica ima dva dela: v prvem delu učenci delajo samostojno in v parih, v drugem delu pa sledi skupinsko delo in predstavitev izsledkov.

1. **korak** - Postavitev vsebine v širši kontekst. Učitelj prebere uvod, potem besedilo vira 1 in učencem pokaže fotografijo (vir 2). Učenci odgovarjajo na vprašanja.
2. **korak** - Samostojno delo – analiziranje fotografije in izpolnjevanje razpredelnice. Viri 3, 4 in 5 so priloženi na učnem listu; naloga učencev je, da dopolnijo manjkajoče podatke. Učitelj kliče posamezne učence, ki bodo povedali, kaj so zapisali in zakaj so se tako odločili. Na koncu dejavnosti učitelj učencem »izda«, kdaj je bila fotografija osneta in v katerem delu Jugoslavije.

Vprašanja za razpravo:

1. Ali so razlike med učenci na fotografijah?
2. Kako so učenci videti?
3. Kaj bi bili lahko razlogi za razlike med učenci na fotografijah?
4. Ali so tudi danes med učenci take razlike?

Vir 3: Jablanica, Bosna in Hercegovina (Omer Karić, Aida Malović, Fahira Dželilović, Senada Čosić, Jablanica 100 let šolstva (1903–2003), Jablanica 2003)

Vir 4: Prizren (Kosovo), srbski otroci iz vasi Drajići, okolica Prizrena, 1949–1950 (Regional Historical Archiv Prizren, Fondi Gjimnazii Real Plotesues Shtetrorre, njesia.org. Prizren viti 1949-1950)

Vir 5: Karlovac, Hrvaška (zasebni arhiv družine Veselić, fotografija gimnazijcev iz Karlovca, Hrvaška, leto 1930)

3. korak - Delo v paru – branje in analiziranje virov o šolskih predmetih

Naloga učencev je analizirati vira 6 in 7 ter izpolniti razpredelnico. Po opravljenem delu rezultate predstavijo naključno izbrani učenci, ki tudi pojasnijo svoje odločitve.

4. korak - Skupinsko delo – branje in analiziranje virov in predstavitev

Učenci so razdeljeni v tri skupine. Vsaka skupina analizira največ tri vire.

1. skupina - analizira vire o telesnem kaznovanju v šoli.
2. skupina - analizira vire, ki govorijo o položaju deklic v šolah.
3. skupina - analizira vire o šolskih obveznostih učencev in njihovem vedenju.

Vse tri skupine imajo enako nalogo: izpolniti razpredelnico in predstaviti svoje ugotovitve. Učitelj lahko med skupinskim delom na tablo zapiše možne odgovore in med predstavitvami izlušči rezultate, do katerih so prišli učenci. Po predstavitvah sledi diskusija o ključnem vprašanju: kateri so bili najboljši in kateri najslabši vidiki šolanja v Jugoslaviji?

45
minut

Uvod

Tudi včasih je bila šola osrednje mesto izobraževanja otrok. Čeprav je njena vloga do danes ostala nespremenjena, so se spremenile obveznosti učencev, način dela, šolski predmeti, pa tudi način oblačenja. Z delavnico bomo pokazali, kako je bilo v koži učenca v prvi polovici 20. stoletja na Balkanu. Kako so otroci nekoč, babice in dedki vaših staršev, hodili v šolo, kaj so se v šoli učili in kako so se morali obnašati.

Vir 1

Šola – hiša na hiši ...

Najprej me je presenetila sama šola, saj je bila dvonadstropna stavba. Poglej, dedi, šola je hiša na hiši! Mislim sem, da je ena hiša postavljena na drugo, saj prej še nikoli nisem videl večnadstropne hiše. V učilnici pa sem bil najbolj presenečen nad globusom. Enega sošolca sem vprašal, kaj je to, in on mi je odgovoril, da je lubenica. Pa vprašam, kaj lubenica počne na omari, in mi odvrne, da so jo umaknili pred takimi zmikavti, kot sem jaz. Potem sem ga vprašal, kaj je s tablo na treh nogah. Zanj je rekel, da je nič, računalo pa nekaj. Tako sem prvi šolski dan izvedel, kaj je lubenica, kaj je nič in kaj je nekaj.

Branko Ćopić 1915 – 1984. Šta ga je začudilo u školi ; Preuzeto iz *Ježeva kućica*, Kreativni centar 2007, 31.

Vir 2

Domaća naloga

MilankaTodić, *Istorija srpske fotografije 1839-1940*, Prosveta, Beograd, 1993.
http://www.udi.rs/articles/Milanka%20Todic_Istorija%20srpske%20fotografije%201839-1940.pdf

Downloaded November 1st, 2012.

Vprašanje:

Kakšni so bili pogoji za učenje deklice na fotografiji 1 in dečka iz vira 1?

2. NALOGA
Samostojno delo

Poglej fotografijo in odgovori na vprašanja iz razpredelnice.
Ugotovi glavne razlike med fotografijami.

Vir **1**
Jablanica (BiH)

Kateremu časovnemu obdobju pripada fotografija?

Koliko so stari učenci na fotografiji?

Kako so oblečeni učenci na fotografiji?

Kaj je prikazano na fotografiji?

2. NALOGA
Samostojno delo

Poglej fotografijo in odgovori na vprašanja iz razpredelnice.

Ugotovi glavne razlike med fotografijami.

Vir **2**

Prizren (Kosovo)

Kateremu časovnemu obdobju pripada fotografija?

Koliko so stari učenci na fotografiji?

Kako so oblečeni učenci na fotografiji?

Kaj je prikazano na fotografiji?

2. NALOGA
Samostojno delo

Poglej fotografijo in odgovori na vprašanja iz razpredelnice.

Ugotovi glavne razlike med fotografijami.

Vir 3

Karlovac (Hrvaška)

Kateremu časovnemu obdobju pripada fotografija?

Koliko so stari učenci na fotografiji?

Kako so oblečeni učenci na fotografiji?

Kaj je prikazano na fotografiji?

3. NALOGA

Delo v paru

1. Poiščita razlike med seznamom šolskih predmetov iz leta 1926 in 1939.
2. Koliko jih je?
3. Izpolnita razpredelnico ter ugotovita podobnosti in razlike med šolskimi predmeti nekoč in danes. Razmislita tudi, kaj se bodo v šolah učili v prihodnosti.

Vir 1

Šolski predmeti 1926

1. Verouk in etika
2. Srbsko-hrvaško-slovenski jezik
3. Spoznavanje družbe
4. Zemljepis
5. Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev
6. Računstvo in geometrija
7. Spoznavanje narave
8. Risanje
9. Lepopis
10. Ročno delo, moško in žensko
11. Petje
12. Gimnastika in otroške igre

M. Papić, Školstvo u BiH 1918 - 1941, Sarajevo 1984.

Vir 2

Šolski predmeti 1939

1. Vedenje
2. Verouk in etika
3. Srbsko-hrvaški jezik
4. Spoznavanje družbe
5. Zemljepis
6. Narodna zgodovina
7. Računstvo in geometrija
8. Spoznavanje narave
9. Praktična in gospodarska znanja in spretnosti
10. Risanje
11. Lepopis
12. Ročne delo
13. Petje
14. Gimnastika in otroške igre

Prezeto iz spričevala Jurice Marinka, 1. septembra 1939, banovina Hrvaška, okrožje Dubrovnik, zasebni arhiv

	GLAVNI PREDMETI	SPOSOBNOSTI
Kraljevina Jugoslavija		
Moja dežela 2013+		
Prihodnost		

Vir 1

Telesno kaznovanje

O načinu kaznovanja se je odločal učitelj. Za telesno kaznovanje so v glavnem uporabljali šibo. Za šibanje po dlaneh in zadnji plati je učitelj izbral tenko šibo, ki je bila upogljiva in se ni lahko zlomila. Učenca je šibal po dlaneh ali pa ga je položil čez stol in mu z levo roko zategoval hlače, z desno roko pa tolkel. Učitelj je lahko tepel tudi z ravnilom po nohtih na rokah. Običajno je bilo tudi klečanje na kolenih, stanje izven klopi ali v kotu. Starši so redko nasprotovali takemu kaznovanju.

Svjedočanstvo ing. Omanovića, koji je išao u narodnu osnovnu školu u Cazinu devedesetih godina XIX vjeka.
M. Papić, *Školstvo u BiH za vrijeme Austro-Ugarske 1878-1918*, Sarajevo 1972, str. 178.

Vir 2

Načini kaznovanja

Učitelji so v šolah vzdrževali red s svojim osebnim delom in zgledom, če pa to ni zadostovalo, so se za kaznovanje neresnega dela, neurejenosti in grdega vedenja posluževali telesnega kaznovanja in tudi drugih načinov. /.../ Navadno so za telesno kaznovanje uporabljali šibo, razen tega pa so obstajali še kaznovanje z zaporom, klečanjem, stanjem in podobno. /.../ Starši temu niso nasprotovali.

V. Bogičević, *Istorija osnovnih škola u BiH (1878 – 1918)*, str. 213

Vir 3

Kaznovanje s šibo

Milanka Todić, *Istorije srpske fotografije 1839-1940*, Prosveta, Beograd, 1993.
http://www.udi.rs/articles/Milanka%20Todic_Istorija%20srpske%20fotografije%201839-1940.pdf
Downloaded November 1st 2012.

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA	MOJA DEŽELA
PODOBNOST	RAZLIKE
Vir 1	
Vir 2	
Vir 3	

Vir 1

Vključevanje deklic v šolski sistem

Še v času Avstro-Ogrske je bilo v BiH v kulturni javnosti dosti govora o izobraževanju na splošno, torej tudi o izobraževanju deklic. Če sklepamo iz tistega, kar je zapisano, je prevladovalo mnenje, da so za ženske samo skrb za gospodinjstvo in nekaj poklicev povezani s skrbjo za otroke. Tako se v štiridesetih letih na gimnazijo ni vpisala niti ena učenka. /.../ Ženske so se zelo sramežljivo in počasi vključevale v redno izobraževanje na gimnazijah. Izdelovale so po izpitih in še to šele v zadnjih letih okupacije. Deželna vlada je šele avgusta leta 1918 dovolila, da se učenke, ki so prvi in drugi letnik gimnazije naredile po izpitih in zasebno, redno vpišejo v tretji letnik. Šele po koncu prve svetovne vojne je bila ukinjena omejitev, in učenke so se začele vpisovati na gimnazije, ki so imele na začetku posebne ženske oddelke.

M. Papić, Školstvo u BiH 1918 - 1941, Sarajevo 1984, str. 114

Vir 2

Ženska strokovna šola

Predmeti:

1. Strokovno praktično delo
2. Risanje krojev
3. Srbsko-hrvaško-slovenski jezik
4. Račun, obrtno računovodstvo in preračunavanje
5. Poznavanje blaga in gospodinjstvo
6. Zgodovina in zemljepis
7. Dekorativno risanje
8. Verouk
9. Higiena
10. Gimnastika
11. Petje

Zoran Ivanović, Zvornički spomenar, Prometej, Novi Sad, 2002.

Vir 3

Učenke ženske strokovne šole

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA	MOJA DEŽELA
PODOBNOST	RAZLIKE
Izvor 1	
Izvor 2	
Izvor 3	

4. NALOGA

Skupinsko delo

Tretja skupina analizira viře, ki govorijo o šolskih obveznostih in vedenju učencev.

Vir 1

Delovne obveznosti učencev

V šoli sta delala učitelja Mirjana in Spasan Todić, upravnik je bil Ivo Kraljević. Učiteljski par Todić in upravnik Kraljević so imeli ločeni stanovanji v šolski stavbi. Učenci so bili razdeljeni v dve učilnici (prvi in tretji razred skupaj ter drugi in četrti razred skupaj). Razen učenja je bila naloga učencev pomagati tudi pri gospodinjstvu, tako da so bili dvorišče, vrt in sadovnjak zelo urejeni. Učitelji so imeli živino, zlasti ovce in svinje. Delo na šolskem dvorišču ni bilo težko, vendar je bilo za učence obvezno in zelo odgovorno. Naloga staršev pa je bila, da za šolo priskrbijo drva za ogrevanje. Če starši niso mogli priskrbeti drv, so jih morali sekati, otroci pa so jih zlagali. /.../ V šoli se je ostajalo dolgo, zato je imel vsak učenec s seboj malico. Verouk je bil ob četrtnih, ob petkih je bila šola zaprta, saj so učitelji odhajali na občino in na srez. Sobota pa je bila delovni dan.

Pojasnilo za učence: Srez je upravna enota, ki združuje več vaških ali mestnih občin.

Sjećanja Mišić (Đorđa) Nedeljko – 100 godina osnovne škole u Boljaniću, Doboj 1996, str. 78

Vir 2

Učiteljska šola v Banjaluki, Odredba o začetku šolskega leta 1930/31

V internat bomo, če bodo prosta mesta, na stanovanje in hrano sprejeli revne učence, ki imajo prav dobri uspeh in vedenje, določeno število dijakov pa bo v internatu samo na hrani. /.../ Tudi med šolskimi počitnicami se morate vesti spodobno, širiti pismenost ter aktivno delovati proti alkoholizmu in praznoverju.

Vrbaske novine, br 35, od 24. jula 1930, str 10.

Vir 3

Obnašanje učencev izven šole

Ob koncu tridesetih let 20. stoletja so morali dijaki Mestne šole v Banjaluki obvezno nositi kape in šolske uniforme. Na ulicah so se smeli zadrževati samo do 20. ure. Če je kateri od učiteljev po tej uri na ulici srečal učenca, je ta učenec dobil ukor učiteljskega zbora ali katero drugo kazen.

Olga Kunaica, 1928 – 2013. Interviewed in October 2011.

Vir 4

Vzgojna vloga šole

Gimnazije so za razvoj mladine skrbele z izobraževanjem in še z eno pomembno nalogo – vzgojo. V njih je bila disciplina na visoki ravni. Šolska uniforma se je nosila tudi izven šole, učenci, ki so profesorji opazili izven domov v poznih večernih urah, pa so bili opomnjeni z ukorom.

*Жив в Скр е 1918-1941; Пее и илики Ал Славиа
Ху ва, Та а а Г з ев ка; Мад Скр е.*

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA	
PODOBNOST	RAZLIKE
Vir 1	
Vir 2	
Vir 3	